

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування
Кафедра публічного управління та економіки**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор інституту
_____ **В.Г. Горник**
_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ
САМОВРЯДУВАННЯ”**

освітній рівень Магістр

галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування

спеціальність
(спеціалізація) 281 Публічне управління та адміністрування

освітня програма Територіальне управління та місцеве самоврядування

тип дисципліни Обов'язкова

Київ – 2020 рік

Розробник: О.Я. Немирівська, к.держ.упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління та економіки

Протокол від 17 листопада 2020 року № 5

Завідувач кафедри публічного
управління та економіки

С.О. Кравченко

Погоджено:
Гарант освітньої програми

О.Л. Євмешкіна

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>		<i>Розподіл годин за навчальним планом</i>		
Кількість кредитів:	4	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	120		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	2	Лекції:		12
Семестр:	3	Практичні заняття:	-	-
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	1	Семінарські заняття:		8
самостійна робота:	6	Самостійна робота:		100
Форма підсумкового контролю:	Екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри публічного управління та економіки, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою nemyrivska.olena@tnu.edu.ua.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит
Основи публічного управління Політика в публічному управлінні Стратегічне управління Право в публічному управлінні Глобалізація управління суспільними процесами, євроінтеграція та безпека	Реформи держави та суспільства Інновації в публічному управлінні

Мета вивчення дисципліни:

Формування у студентів системи знань щодо діяльності місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб задля розуміння майбутніми фахівцями важливості державно-адміністративної та самоврядної діяльності в царині здійснення публічної влади в сучасних умовах; розгляд новітніх підходів і сучасних технологій у вирішенні проблем місцевого значення через державно-адміністративну та самоврядну діяльність; аналіз існуючих проблем урядування як відправної для удосконалення політико-адміністративної системи України та місцевого самоврядування.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 1. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, організувати процеси розробки та впровадження рішень щодо політики в публічному управлінні.

ПРН 4. Здійснювати стратегічне управління на загальнодержавному, регіональному, галузевому та місцевому рівнях, уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і

комплексний підхід, а також методи командної роботи.

ПРН 5. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.

ПРН 12. Розробляти та реалізовувати програми і проекти регіонального та місцевого розвитку, ефективно здійснювати адміністративне управління на рівні місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в інтересах територіальних громад.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
ФК 2. Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях	ПРН 1 ПРН 4	ПРН 1 ПРН 4	ПРН 4	ПРН 1 ПРН 4
ФК 14. Здатність здійснювати ефективне публічне управління на регіональному та місцевому рівні в умовах змін і сучасних викликів	ПРН 5 ПРН 12	ПРН 5 ПРН 12	ПРН 12	ПРН 5 ПРН 12

Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Місцеві державні адміністрації

Тема 1.1. Конституційно-правові засади побудови й функціонування органів територіального управління.

Поняття про територіальне представництво та місцеве самоврядування. Процес урядування як практичне здійснення публічної влади. Взаємовідносини державної адміністрації з політичним керівництвом держави. Центральна та місцева державна адміністрація. Роль та значення місцевих структур в сучасній державній адміністрації. Заснування та еволюція місцевих держадміністрацій в незалежній Україні. Конституція України, Закон України “Про місцеві державні адміністрації” та еволюція їх статусу в рамках реформи децентралізації, інші нормативно-правові акти та їх значення для організації і діяльності державно-владних структур загальної компетенції місцевого рівня.

Тема 1.2. Призначення, функцій та повноваження місцевих органів виконавчої влади.

Процедури призначення посадових осіб та іншого особового складу. Основні функції (напрямки діяльності) місцевих державних адміністрацій. Повноваження та структура керівного складу місцевих державних адміністрацій. Голови місцевих державних адміністрацій – єдиноначальні керівники низових органів виконавчої влади загальної компетенції, їх відповідальність, підпорядкованість та підконтрольність. Розподіл обов'язків між головою та заступниками місцевих державних адміністрацій. Планування роботи посадових осіб та особового складу місцевих держадміністрацій. Апарат та допоміжні органи місцевої держадміністрації, організація їх роботи.

Розділ 2. Місцеве самоврядування в Україні

Тема 2.1. Правові та організаційні засади місцевого самоврядування в Україні

Поняття місцевого самоврядування. Сучасні моделі й концепції місцевого самоврядування. Функції та повноваження місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні. Міжнародні нормативно-правові документи в сфері місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні: загальна характеристика її елементів. Посадові особи органів місцевої влади, їх функції та повноваження.

Тема 2.2. Сучасний стан реформування системи територіального управління та місцевого самоврядування в Україні

Реформа децентралізації: сучасний стан та здобутки. Нормативно правова основа реформи: Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, оновлення закону України «Про місцеві державні адміністрації» - сучасне наповнення інституту державних адміністрацій, Закон України «Про реорганізацію громад і районів» - старт зміни територіально-адміністративного устрою України. Інститут старости – еволюція становлення та нормативне наповнення. Перспективи оновлення законодавства про місцеве самоврядування за результатами реформи децентралізації.

3. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

ЗАОЧНА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	заочна форма				
	Всього	у тому числі			
л		п/л аб.	се м.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Місцеві державні адміністрації					
Тема 1.1. Конституційно-правові засади побудови й функціонування органів територіального управління	24	2		2	20
Тема 1.2. Призначення, функції та повноваження місцевих органів виконавчої влади	32	2			30
Разом за розділом 1	56	4		2	50
Розділ 2. Місцеве самоврядування в Україні					
Тема 2.1. Правові та організаційні засади місцевого самоврядування в Україні	32	4		2	26
Тема 2.2. Сучасний стан реформування системи територіального управління та місцевого самоврядування в Україні	32	4		4	24
Разом за розділом 2	64	8		6	50
Екзамен				2	
Усього годин	120	12		8	100

4. Організація самостійної роботи студентів

4.1. Підготовка до семінарських занять

Тема 1.1. Місцеві державні адміністрації

Питання до семінарського заняття

1. Процедури призначення посадових осіб та іншого особового складу місцевих держадміністрацій.
2. Функції місцевих держадміністрацій.
3. Повноваження та структура керівного складу місцевих державних адміністрацій.

Тема 2.1. Правові та організаційні засади місцевого самоврядування в Україні

Питання до семінарського заняття

1. Поняття місцевого самоврядування. Європейська Хартія про місцеве самоврядування. Сучасні моделі й концепції місцевого самоврядування.
 1. Система місцевого самоврядування в Україні: загальна характеристика її елементів
 3. Функції та повноваження місцевого самоврядування.

Тема 2.2. Сучасний стан реформування системи територіального управління та місцевого самоврядування в Україні

Питання до семінарського заняття

1. Реформа децентралізації: сучасний стан та здобутки.
2. Нормативно правова основа реформи: Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, оновлення закону України «Про місцеві державні адміністрації», Закон України «Про реорганізацію громад і районів».
3. Інститут старости – еволюція становлення та нормативне наповнення.
4. Перспективи оновлення законодавства про місцеве самоврядування за результатами реформи децентралізації.

4.2. Матеріали для самоконтролю

Самостійна робота студента у межах навчальної дисципліни «Територіальне управління та місцеве самоврядування» передбачає написання та захист ним творчої роботи до кожного розділу на одну з передбачених переліком тем за власним вибором. Виконання цієї роботи зорієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і семінарських занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів. Творча робота висвітлює результати самостійного обдумування студентами актуальних проблем територіальної організації влади та управління в Україні. Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі рекомендації для розв'язання проблеми.

Вимоги до захисту творчої роботи:

- творча робота повинна бути підготовлена кожним студентом індивідуально;
- виконана творча робота надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві не пізніше, ніж за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії;
- друкований варіант творчої роботи надається студентом під час захисту;
- результати написання творчої роботи презентуються студентом під час екзаменаційної сесії у формі короткої доповіді та відповідей на поставлені запитання;
- на захисті для доповіді надається 5 хв.

Структура творчої роботи.

У структурі творчої роботи виділяються такі основні складові частини.

1. Постановка проблеми:
 - короткий аналіз сучасного стану публічного управління у частині, що стосується обраної теми есе, виділення суперечностей та недоліків, що зумовлюють проблему;
 - чітке формулювання проблеми відповідно до виділених суперечностей та недоліків, основні складові проблеми;

- негативні наслідки того, що проблема не вирішується.
 - 2. Шляхи вирішення проблеми:
 - визначення підходів до вирішення проблеми;
 - опис конкретних шляхів реалізації обраних підходів.
 - 3. Значення для практики:
 - позитивні зміни у галузі публічного управління внаслідок реалізації запропонованих підходів;
 - позитивне значення цих змін для розвитку відкритого врядування.
 - 4. Висновки, що коротко відображають результати проведеного студентом дослідження проблеми.
 - 5. Перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.
- Вимоги до оформлення творчої роботи.*

Творча робота має бути роздрукована на білому папері стандартного формату А4. Розмір шрифту – 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – 2 см з усіх боків. Титульний аркуш творчої роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва інституту; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема творчої роботи; прізвище, ім'я, по батькові аспіранта, курс, шифр академічної групи; рік написання творчої роботи. За титульним аркушем слідує план творчої роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг творчої роботи визначається вмінням студентом стисло і водночас вичерпно розкрити тему: показати значення проблеми, що розглядається, оцінити, як вона висвітлюється в спеціальній літературі та розв'язується на практиці, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи – 15-20 сторінок. обов'язкова вимога: чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [2, с. 54] (перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці реферату списку літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в творчій роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Список використаної літератури (не менше 7 джерел) оформляється згідно з діючими правилами. Якщо інформація взята з мережі Інтернет, потрібно, як і для звичайної літератури, вказати автора, назву статті, а потім навести адресу сайту в Інтернеті. У творчій роботі мають бути обов'язково авторські пропозиції щодо вирішення проблеми, що розглядається. До тексту творчої роботи додається презентація у форматі Microsoft Power Point обсягом 10-12 слайдів, що відображає основні положення творчої роботи відповідно до його структури.

Перелік тем творчих робіт до розділу 1

1. Роль місцевих державних адміністрацій в царині урядування.
2. Роль та значення місцевих органів в системі державного урядування.
3. Територіальне представництво та місцеве самоврядування в Україні.
4. Територіальне представництво у світовому співтоваристві.
5. Функції та структура місцевих державних адміністрацій в сучасній Україні.
6. Шляхи реформування низових державно-владних структур в Україні.
7. Сучасні підходи у підготовці кадрів для місцевих органів державної влади.
8. Еволюція державного урядування в Україні (місцевий рівень).
9. Конституційні засади місцевого врядування в Україні.
10. Місцева державна влада у світлі адміністративної реформи (децентралізації влади) в Україні.
11. Моделі місцевого управління і місцевого самоврядування.
12. Основні проблеми в діяльності держадміністрацій та шляхи їх подолання (місцевий досвід).
13. Особливості функціонування місцевих держадміністрацій на сучасному етапі.
14. Особливості трансформаційних процесів в державному управлінні на регіональному рівні.

15. Поняття про територіальне представництво.
16. Практика діяльності місцевих держадміністрацій (у певному напрямку).
17. Проблеми взаємин держадміністрацій з органами місцевого самоврядування.
18. Проблеми використання зарубіжного досвіду організації роботи низових органів держави загальної компетенції в умовах українського державотворення.

Перелік тем творчих робіт до розділу 2

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування.
2. Конституційні засади місцевого врядування в Україні.
3. Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування.
4. Місцеве самоврядування: поняття, система, сутність.
5. Місцеві ради – органи місцевого самоврядування.
6. Місцеві референдуми, громадські слухання, їх предмет, порядок призначення, організація їх проведення.
7. Моделі місцевого управління і місцевого самоврядування.
8. Нормотворча діяльність органів місцевого самоврядування.
9. Органи самоорганізації населення.
10. Організація місцевого самоврядування в столиці України – місті-герої Києві.
11. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.
12. Організація роботи депутатів місцевих рад сільських, селищних, міських голів, їх права, обов'язки і гарантії діяльності.
13. Організація роботи постійних комісій місцевих рад.
14. Поняття і система місцевого самоврядування в Україні.
15. Особливості реформи децентралізації влади в Україні.

4.3. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

4.4. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю

1. Роль місцевих державних адміністрацій в царині урядування.
2. Роль та значення місцевих органів в системі державного урядування.
3. Соціальний та правовий захист урядовців.
4. Статут, символіка територіальної громади сіл, селищ, міст.
5. Сучасна державна кадрова політика в Україні.
6. Сучасна система підготовки урядовців в Україні: досягнення та проблеми.
7. Територіальне представництво та місцеве самоврядування в Україні.
8. Територіальне представництво у світовому співтоваристві.
9. Форми, органи і посадові особи місцевого самоврядування.
10. Формування кадрового резерву в органах державної влади.
11. Функції і повноваження місцевого самоврядування.
12. Функції та структура місцевих державних адміністрацій в сучасній Україні.
13. Шляхи підвищення професійності та компетентності урядовців.
14. Шляхи реформування низових державно-владних структур в Україні.
15. Вибори депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів.
16. Виконавчий апарат ради, організація його роботи.
17. Відродження місцевого самоврядування в сучасній Україні.
18. Гарантії місцевого самоврядування.
19. Державна кадрова політика у царині державної служби в сучасній Україні.
20. Досвід підготовки кадрів для місцевих органів державної влади.
21. Еволюція державного урядування в Україні (місцевий рівень).
22. Європейська Хартія місцевого самоврядування.

23. Кадрова робота в органах державної влади.
24. Конституційні засади місцевого врядування в Україні.
25. Конфлікт інтересів урядовця та недопущення проявів корупції.
26. Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування.
27. Місцева державна влада у світлі адміністративної реформи в Україні.
28. Місцеве самоврядування: поняття, система, сутність.
29. Місцевий бюджет.
30. Місцеві ради – органи місцевого самоврядування.
31. Місцеві референдуми, громадські слухання, їх предмет, порядок призначення, організація їх проведення.
32. Моделі місцевого управління і місцевого самоврядування.
33. Мотивація та стимулювання праці, заохочення урядовців.
34. Нормотворча діяльність органів місцевого самоврядування.
35. Органи самоорганізації населення.
36. Організація місцевого самоврядування в столиці України – місті-герої Києві.
37. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.
38. Організація роботи депутатів місцевих рад сільських, селищних, міських голів, їх права, обов'язки і гарантії діяльності.
39. Організація роботи постійних комісій місцевих рад.
40. Основні проблеми в діяльності держадміністрацій та шляхи їх подолання (місцевий досвід).
41. Особливості функціонування місцевих держадміністрацій на сучасному етапі.
42. Особливості трансформаційних процесів в державному управлінні на регіональному рівні.
43. Поняття і система місцевого самоврядування в Україні.
44. Поняття про територіальне представництво.
45. Практика діяльності місцевих держадміністрацій (у певному напрямку).
46. Принципи організації та функціонування системи підвищення кваліфікації урядовців в Україні.
47. Проблеми взаємин держадміністрацій з органами місцевого самоврядування.
48. Проблеми використання зарубіжного досвіду організації роботи низових органів держави загальної компетенції в умовах українського державотворення.
49. Психологічні та правові аспекти підготовки урядовців.
50. Роль підготовки та підвищення кваліфікації урядовців в удосконаленні функціонування системи державного правління.
51. Характеристика основних нормативно-правових документів щодо здійснення реформи децентралізації влади в Україні.

5. Критерії та система оцінювання результатів навчання

5.1. Політика курсу

Відвідування лекційних занять є добровільним, проте враховується при підсумковому контролі шляхом задавання додаткових запитань за відповідним матеріалом.

Відвідування семінарських занять є обов'язковим, їх пропуск автоматично знижує підсумкову оцінку за курсом, оскільки на відповідні семінари аспірант не отримує балів.

Політика академічної доброчесності визначається згідно з Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Таврійському національному університеті імені В.І. Вернадського.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Заочна форма навчання

Поточний контроль					Підсумковий контроль	Сума
Розділ 1		Розділ 2				
C.1.1	TP1	C.2.1	C.2.2	TP2	40	100
10	15	10	10	15		

C1.1,... C2.2 – семінари до тем розділів
TP1, TP2 – творчі роботи до розділів

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79	добре	C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування. *Місьцеве самоврядування*. 1997 № 1-2.
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. -1997.- № 1-2. – Ст. 95.
5. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 року № 401-XIV.
6. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2625-III.
7. Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування: Закон України // Відомості Верховної Ради України. -1997. - № 38. – Ст. 249.
8. Про статус депутатів місцевих рад // Відомості Верховної ради України. -2002.- № 40.- Ст. 290.
9. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157 – VIII
10. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади

- в Україні: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р \\<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80/priNot1390244774041107>
11. 13. План заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. № 591-р \\<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>
 12. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606.
 13. Про затвердження порядку призначення на посади та звільнення з посад керівників управлінь, відділів, інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 1999 р. № 1374.
 14. Про затвердження Порядку утворення структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації, не передбачених переліками, затвердженими Кабінетом Міністрів України, та введення додаткової посади заступника голови місцевої державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. № 957.
 15. Типовий регламент місцевої державної адміністрації: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11 грудня 1999 р. № 2263.
 16. Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування і районних державних адміністрацій від 5 грудня 2020 № 1009 -IX

Додаткові

1. Биков Л.Ф., Гамбур Л.С. Проблеми співвідношення взаємодії місцевих виконавчих та представницьких органів в Україні *Державне управління в Україні: централізація і децентралізація. Монографія * Вол. Авт.; Відпов. Ред.-проф. Н.Р.Нижник. – К., 1997.- С.301-311
2. Битяк Ю. П. Повноваження та організація діяльності місцевих державних адміністрацій, їх відносин з органами місцевого самоврядування // *Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. Наук. Пр.- Харків: Ін-т держ. Буд-ва та місцевого самоврядування, 2002. – Вип. 4. – СС. 3*
3. Білозерська Т.О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до Європейської інтеграції *Форум права. – 2007. № 2. – С.11-19*
4. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна. – К., 2000.
5. Воронько О.О. Керівні кадри: державна політика та система управління. Навч. посібник. – К., УАДУ, 2000.
6. Державна кадрова політика і система роботи з кадрами державної служби // *Вісник державної служби України.- 2001.- №1,4.*
7. Драго Ролан (Roland Drago). Административная наука (Science Administrative) (1980). – М., Прогресс, 1982. – 245 с.
8. Дробуш І. Компетенційні спори між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями: шляхи їх вирішення // *Управління сучасним містом. – 2001. - № 4/6. – С.74-81.*
9. Дробуш І. Розмежування функцій органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади *Право України. – 2001.- № 10.- С. 20-24.*
10. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС: порівняльний аналіз / Пер з фр. В. Ховхуна. – К.: Основи, 1996. – 420 с.
11. Коментар до Конституції України. 2-е видання, виправлене і доповнене. –К., 1998.
12. Лазор О. Я., Лазор О. Д. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення: Словник-довідник. – К.: Дакор, КНТ , 2005. – 336 с.

13. Лазор О.Д., Лазор О.Я., Чмерис А.О. Територіальна організація влади в Україні: навчальний посібник. – К., Дакор, 2007. – 576 с.
14. Мельник Ю.В. До питання про правовий статус місцевих державних адміністрацій // Зб. Наук. Пр. КНЕУ «Правове регулювання економіки». – К. – 2006. – С. 191-199.
15. Мельник Ю.В. Місцеві органи виконавчої влади в системі державних органів // Юриспруденція: теорія і практика. Вип. 6(20). – 2006. – С. 71-75.
16. Мельник Ю.В. Проблеми ефективності законодавства, що регулює діяльність місцевих органів виконавчої влади // Зб. Наук. Пр. КНЕУ «Правове регулювання економіки». – К. – 2005. – С. 191-199.
17. Місцеві державні адміністрації \ \ Державне управління: теорія і практика. К., 1998.- С.166-174
18. Місцеві державні адміністрації в Україні: організаційно-функціональна характеристика \ \ Державне управління в Україні: організаційно-правові засади. Навч. посібник. К., 2002.- С. 65-74.
19. Немирівська О., Немирівський Я. Місцеві державні адміністрації. К., 2002.
20. Немирівський Я. Високий професіоналізм урядовців – першочергова турбота держави: з історії підготовки державних службовців \ \ Державне управління і право: Зб. Наук. Праць. Вип.. I. Частина I. К., 2006. – СС. 101-108.
21. Немирівський Я. до питання про сутність публічної адміністрації \ \ Антикризіві механізми регіональної та муніципального розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (9 квітня 2010 р.) Ч. 2. К., 2010. С. 63-65.
22. Немирівський Я. З вітчизняної історії підготовки фахових урядовців (XVIII – поч. XX ст.) \ \ Науковий вісник АМУ. Серія "Управління". Вип. 3 (5). Державне та муніципальне управління. За заг. ред.. В.К.Присяжнюка, В.Д.Бакуменко. К., 2008. – СС.47-55.
23. Немирівський Я. З історії підготовки професійних урядовців в Україні \ \ Сучасні проблеми та підходи у муніципальному управлінні. Серія "Управління". Вип.. 1/2007. Зб.наук.праць. К., 2007.-СС. 155-162.
24. Організація роботи місцевих державних організацій \ \ Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування. К., 2001.- СС.150-163.
25. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток. К., 2010.
26. Соловійова О. М. Акти відділів та управлінь місцевих державних адміністрацій // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. Наук. Пр. – Харків: Ін-т державного будівництва та місцевого самоврядування, 2002. – Вип. 2. – С. 118 -123.
27. Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування / За заг. ред. А. П.Зайця. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2002. – 928 с.

Інформаційні ресурси

1. Громадянське суспільство і влада. Урядовий веб-сайт. – http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/news/article
2. Законодавство України. – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a>
3. Національне агентство України з питань державної служби. – <http://www.nads.gov.ua>
4. Національний інститут стратегічних досліджень. – <http://www.niss.gov.ua>
5. Организация Объединенных Наций. – <http://www.un.org/ru/>
6. Партнерство "Відкритий Уряд". – <http://ogp.gov.ua>
7. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – <http://www.president.gov.ua>
8. Реформи в Україні. – <http://reforms.in.ua>
9. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – <http://www.kmu.gov.ua>
10. Центр політико-правових реформ. – <http://www.pravo.org.ua>
11. Human Development Reports. – <http://hdr.undp.org/en/>

12. Freedom House. – <http://www.freedomhouse.org>
13. Open government partnership. – <http://www.opengovpartnership.org>
14. The Sigma Programme . – <http://www.sigmaweb.org>
15. The World Bank. – <http://www.worldbank.org>
16. United Nations Development Programme. – <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>
17. World Economic Forum. – <http://www.weforum.org>
18. Worldwide Governance Indicators. – <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>